

KASIM PAŞA, Güzelce
(ö. 948/1541'den sonra)

Osmanlı veziri.

Devşirme olup doğum tarihi belli değildir. II. Bayezid devrinde Enderun'da yetişti. Yavuz Sultan Selim zamanında rikâb-ı hümâyün ağalığıyla dış hizmete çıktı. Bir rivayete göre Şehzade Süleyman ile (Kanûnî) birlikte büyüdü ve onun sütkar-deşi oldu (İbn İyâs, s. 390-391). Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine katıldı. Mercidâbık zaferinden (922/1516) sonra Hama, ardından Trablusşam sancak beyliğine tayin edildi. Bu sırada Sayda- Beyrut yöresinin hâkimi İbn Haneş ile (İbn Hafş) Şam Valisi Canbirdi Gazâlî'nin isyanlarının bastırılmasında önemli rol oynadı.

927 (1521) yılında Halep sancak beyliğine tayin edilen Kasım Paşa daha sonra Karaman, ardından Anadolu beylerbeyliğine getirildi ve ertesi yıl yapılan Rodos Seferi'ne (928/1522) bu sıfatla katıldı. Rodos Kalesi'nin muhasarası esnasında güneydeki Provans burcunun zaptına memur edildiği gibi fetihten sonra da kale-nin tamiri işiyle görevlendirildi. Ardından Çoban Mustafa Paşa'nın yerine Mısır beylerbeyliğine getirildiyse de ikinci vezir Hain Ahmed Paşa'nın Mısır beylerbeyliğine tayini üzerine bu görevi bir ay kadar sürdürdü. 930 (1524) yılında ikinci defa Mısır valiliğine getirilen Kasım Paşa'nın Mısır defterdarı Mehmed Bey'le ihtilâfa düştüğü ve bu görevinde pek başarılı olamadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mısır'da gerekli malî islahatı yapamaması, buna bağlı olarak düzeni sağlayamaması yüzünden aynı yılın sonlarında görevinden alındı.

İstanbul'a döndükten sonra kaptan-ı deryâ olan Kasım Paşa, Kanûnî'nin 932 (1526) yılındaki Macaristan seferi sırasında İstanbul muhafızlığında bulundu. Ardından Rumeli beylerbeyliğine, 935'te (1529) üçüncü vezirliğe getirildi, aynı yıl Avusturya seferine katıldı. İrakeyn Seferi'ne de (941/1535) iştirak eden Kasım Paşa, bir rivayete göre Ayas Paşa'nın veziri-âzam olması üzerine ikinci vezirliğe yükseltilmiş (Âîf, vr. 242^b), fakat tama' ve irtikâbindan dolayı vezirlikten azledilerek Mora sancak beyliğine gönderilmiştir.

Kasım Paşa 944 (1537) yılında Mora yarımadasının kuzeydoğusundaki Anabolu'nun fethine memur edildi. Denize doğru uzanmış bir dil üzerinde kurulan, bir tarafı yalçın kayalıklarla, diğer tarafı denizle çevrili olan Anabolu'yu kuşattığı

da büyük muhasara toplarının olmayışı yüzünden burayı alamadı, önce Argos'a, ardından İnebahti'ya çekildi. Anabolu, Benezese ile birlikte 947'de (1540) imzalanan Osmanlı-Venedik Antlaşması'ndan sonra teslim alınabilmiştir (Gökbilgin, *TTK Belgeler*, I/2 [1964], s. 203-204). Bir süre daha Mora sancak beyliğinde bulunan Kasım Paşa 948'de (1541) emekli oldu. Devlet görevlerinde pek başarılı olamayan Kasım Paşa'nın emekliliğinden sonra İstanbul'a dönmesine izin verilmedi. Bir rivayete göre Mora'da (Atâî, s. 104), başka bir rivayete göre ise 960 (1553) yılında Gelibolu'da vefat etti (Ayvansarâyî, I, 4). *Sicill-i Osmânî*'de 939'da (1532-33) öldüğü belirtiliyorsa da bunun doğru olmayacağı aşîkârdır.

Hayır sever bir kimse olduğu anlaşılan Güzelce Kasım Paşa, Haliç'in sağ tarafını Kanûnî'nin emriyle dinî ve içtimâî tesislerle donatarak şenlendirmiştir (Evliya Çelebi, I, 416). Bundan dolayı semt Kasım-paşa, Haliç Tersanesi de bir süre Kasım-paşa Tersanesi adıyla anılmıştır. Kasım Paşa, kaptanpaşalığı zamanında buradaki Câmi-i Kebîr adıyla anılan mahallede Muvakkithâne sokağı ile Bahriye caddesi arasındaki yerde bir cami ile medrese, imarethâne ve hamam yaptırmıştır. Tah-ta kubbeli, içinde direği olmayan, tahtanî ve tek minareli olan bu cami (Evliya Çelebi, I, 418) 1722'de yanmışsa da mütevellisi olan Hekimoğlu Ali Paşa'nın kardeşi Feyzullah Efendi tarafından yeniden inşa ettirilmiştir (bk. KASIM PAŞA CAMİİ ve KÜLLİYESİ). Evliya Çelebi, imarethânenin kendi zamanında hastahane olarak kullanıldığını yazmaktadır. Kasım Paşa ayrıca Mora sancak beyi iken Anabolu'da cami, medrese, tekke, sıbyan mektebiyle birçok çeşme yaptırmış, bu çeşmelere su getirtmiştir. Bozüyük'te de cami ve külliyesi olan Kasım Paşa (bk. KASIM PAŞA KÜLLİYESİ) bütün hayır kurumları için yüksek gelirli vakıflar bırakmıştır (Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 435-436). İstanbul'daki külliyesinin ve Havsa'daki hamamının mimarı Koca Sinan'dır. Nef-se adındaki kızının da babasının İstanbul'daki mahallesinde bir mektep yaptırdığı ve kendisinin burada medfun olduğu bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İyâs, *Bedâ'i'u'z-zühûr*, V, 390-391; Matrakçı Nasuh, *Sefer-i İrakeyn*, s. 281-282; Rüstem Paşa, *Târih*, İÜ Ktp., nr. 2438, vr. 179^b, 189^b; Lutfî Paşa, *Târih* (nşr. Âîf Bey), İstanbul 1341, s. 306, 315, 316, 389; Celâlzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, tür.yer.; Feridun Bey, *Münşeât*, I, 472, 479, 529, 567, 592; Hoca Sâdeddin, *Tâ-*

cü't-tevârih, İstanbul 1280, II, 340, 382 vd.; Âîf, *Künhü'l-ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 5959, vr. 242^b, 246^{a-b}, 269^b; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 24, 103, 104; ayrıca bk. tür.yer.; Peçuytu İbrâhim, *Târih*, s. 28-29, 79, 82; Solakzâde, *Târih*, s. 413, 475; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 416 vd.; Münecimbaşı, *Sahâifü'l-ahbâr*, III, 479; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmî*, I, 4; Hammer (Atâ Bey), V, 26, 194 vd.; *Sicill-i Osmânî*, IV, 46-47; Danişmend, *Kronoloji*, II, 22, 29, 47, 105-106, 143; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 48, 63, 64, 74, 75, 76, 435-436; a.m.f.. "Venedik Devlet Arşivindeki Vesikalar Külliyyatında Kanuni Sultan Süleyman Devri Belgeleri", *TTK Belgeler*, I/2 (1964), s. 203-204; Nejat Göyünç, "XVIII. Yüzyılda Türk İdaresinde Nauplia (Anabolu) ve Yapıları", *İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara 1976, s. 462-463; Abdülkadir Özcan, "Mimar Sinan'a Siparişte Bulunanlar", *Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, İstanbul 1988, I, 137-138; Seyyid Muhammed es-Seyyid Mahmud, *XVI. Asırda Mısır Eyaleti*, İstanbul 1990, s. 76, 81, 82-83; Faruk Sümer, "Kasım Paşa, Güzelce", *İA*, VI, 386-388; a.m.f.. "Kasım Paşa, Güzelce", *EL* (Fr.), IV, 751.

FARUK SÜMER

KASIM PAŞA CAMİİMacaristan'ın Peçuy şehrinde
XVI. yüzyılda yapılan cami.

Son yıllarda cadde kenarında temel kalıntılarına rastlanan çifte hamamdan da anlaşıldığı gibi şehrin çarşısının da yer aldığı ana meydanın bir kenarında bulunmaktadır. Macaristan'ın fethinin arkasından Kanûnî Sultan Süleyman zamanında inşa edilen caminin kurucusunun o yıllarda yaşadıkları bilinen Kasım paşalardan hangisi olduğu hususunda bazı tered-

Kasım Paşa Camii - Peçuy / Macaristan

